

Evoluții și perspective „Afganistan 2014”: un stat democratic sau unul eșuat? O analiză de tip OSINT

Drd. Cristian NIȚĂ

Serviciul Român de Informații

e-mail: cnita@dicti.ro

Abstract

According to the Report published by World Economic Forum, the most important risks identified for 2010 are the instability in Afghanistan, the problem of Palestinian territories and relation with Israel, as well as the developments in Iraq.

The background from Afghanistan reveals as the biggest present dangers the rapid and uncontrolled disintegration of the security environment inside so-called AfPak, increasing radicalization within Pashto regions from both states and extending anti-American feelings across the area. Despite the fact that international actors declare stability as the premise for Afghan rebuilding, law enforcement, combating insurgency and the fight against corruption are essentials in order to solve the problems of this country, in the context in which there is an evidence the fact that authorities from Kabul are not able to assure their own security for short or long term.

Keywords: AfPak, US strategy, ISAF, Taliban reconciliation, reconciliation abandon.

AfPak – între dezintegrare și stabilitate

În Afganistan, cel mai mare pericol îl reprezintă dezintegrarea rapidă și necontrolată a stării de securitate din așa-numitul *AfPak*, radicalizarea rapidă a regiunilor paștune din cele două state – apariția fenomenului de *paștunizare* și extinderea sentimentelor antiamericane din regiune,¹ precum și continuarea

¹ <http://www.cf2r.org/fr/notes-actualite/nouveau-chef-operationnel-pour-les-talibans-afghans.php>. În zona paștună din Pakistan există patru comandamente militare ale talibanilor afgani: shura regională stabilită la Gerdi Jangal, în Baluchistan, shura regională din Quetta, condusă de Hafiz Abdul Majid, care are în responsabilitate provinciile din sudul și vestul Afganistanului, Hafiz Abdul Majid fiind, între altele, și responsabil pe probleme de informații; shura regională din Peshawar, condusă de Abdul Latif Mansour, care se ocupă de estul și nord-estul Afganistanului; shura regională din Miramshah, al cărui lider este Sirajuddin Haqqani, din clanul Jalaluddin Haqqani, care are în responsabilitate provinciile Paktika, Paktia, Khost, Logar și Wardak.

activităților CIA în regiunea de graniță dintre Afganistan și Pakistan, cu sau fără permisiunea autorităților pakistaneze.² De altfel, potrivit unui raport publicat de *World Economic Forum*, unul din cele mai importante riscuri identificate în anul 2010 a fost *instabilitatea în Afganistan*.³

Numărul atentatelor s-a dublat în Afganistan în anul 2009 față de 2008, în timp ce frecvența celor din Pakistan a crescut, acest stat continuând să servească ca spațiu de antrenament pentru teroriști.

Pentru Pakistan, provocarea majoră este asigurarea unei mai bune guvernări. Aceasta presupune, înainte de toate, intensificarea cooperării între executivul de la Islamabad și armată, pentru a putea fi stopat fenomenul de talibanizare a țării, stabilizate zonele tribale de la granița cu Afganistanul și adoptate măsuri pentru realizarea progresului economic. De-a lungul istoriei sale, Pakistanul a folosit deliberat actori nonstatali pentru a duce un război strategic asimetric împotriva unor adversari mai puternici, precum India sau Uniunea Sovietică. Cu toate acestea, în prezent, militanții talibani își urmăresc propriile obiective, acționând împotriva intereselor Islamabadului. Analistii apreciază că, dacă Pakistanul nu va adopta o poziție fermă față de extremismii islamiști în cel mai scurt timp, ar putea pierde controlul asupra statului. Riscul cel mai mare pentru securitatea regională și internațională îl reprezintă însă exploatarea instabilității politice și a insecurității de către *mișcarea Tehrik-i Taliban Pakistan (TTP)*, ceea ce ar permite pentru prima dată în istorie accesul unei organizații teroriste la un arsenal nuclear dezvoltat și la tehnologia aferentă acestuia.⁴

Conform experților, actuala situație politică, socială și economică a statului pakistanez poate determina luarea în calcul a unui astfel de scenariu sumbru. În contextul în care tranziția spre democrație a Pakistanului este încă fragilă, anchetele penale sunt derulate împotriva unor membri ai Guvernului și în care se intensifică tensiunile dintre partide, slăbiciunea actualei conduceri a țării este evidentă. Cea mai apăsătoare problemă a stabilității Pakistanului este reprezentată de situația politică a țării. Tranziția spre democrație este fragilă: coaliția condusă de Partidul Poporul din

² Seth G. Jones, „Take the War to Pakistan”, *Rand Corporation*, 04.12.2009; Ahmed Rashid, „Coming up Short on Pakistan”, <http://www.cf2r.org/fr>, 14.12.2009.

³ „Global Risks 2010. A Global Risk Network Report”, *World Economic Forum*, january 2010.

⁴ Sumit Ganguly, S. Paul Kapur, „The Sorcerer's Apprentice: Islamist Militancy in South Asia”, în *The Washington Quarterly*, ianuarie 2010. Statele Unite ale Americii au anunțat la 1 septembrie 2010 că i-au plasat pe talibanii pakistanezi („Tehrik-e-Taliban”) pe lista neagră a organizațiilor teroriste internaționale.

Pakistan (PPP) se bucură de o majoritate parlamentară fragilă și principalul său aliat, Mișcarea Muttahida Qaumi (MQM), a amenințat de mai multe ori că se retrage din coaliție. Dincolo de sfera politică însă, Pakistanul este, de asemenea, un stat cu instabilitate socială pronunțată. Un aspect al acestei instabilități se referă la tensiunile partizane și religioase, precum și la violențe. Deși partidele islamiste se bucură de susținere populară limitată, așa cum a fost dovedit în cadrul alegerilor din februarie 2008, Pakistanul rămâne o țară conservatoare pe ansamblu. În plus, una dintre dificultățile cu care se confruntă Pakistanul în încercarea de a rezolva diferitele inechități socio-economice din țară este situația dificilă macroeconomică.⁵ Cota popularității președintelui Asif Ali Zardari nu a încetat să scadă din cauza corupției omniprezente și a pasivității în fața problemelor economice și a inundațiilor catastrofale. În plus, țara este afectată de numeroasele atentate atribuite în majoritate talibanilor: aproximativ 1 000 de morți în 2010. Acest greu tribut plătit de pakistanezi unui conflict considerat de către opinia publică ca importat de SUA din Afganistan alimentează un profund sentiment antiamerican.

În acest context dificil, conform unui raport al unui grup de specialiști condus de directorul Centrului pentru Asia de Sud din cadrul Consiliului Atlantic, Shuja Nawaz, deteriorarea relațiilor dintre Statele Unite și Pakistan ar putea conduce la o înfrângere a celor două state în războiul din Afganistan.

Shuja Nawaz menționează că, în contextul în care nu sunt luate măsuri strategice de către ambele tabere, relațiile SUA-Pakistan pot înregistra o răcire, marcată de neîncredere și neconcordanță între poziția adoptată în mod public și negocierile private.

Raportul notează faptul că, în timp ce armata pakistaneză a înregistrat succese în ceea ce privește eradicarea teroriștilor de pe teritoriul statului, guvernul nu dispune nici de voință, nici de capacitatea de a beneficia de susținere față de implementarea unor reforme și politici pe termen lung.⁶

Serviciile de informații pakistaneze (ISI) continuă să antreneze, să finanțeze și să ofere protecție talibanilor în Afganistan, în pofida presiunilor SUA, conform unui raport dat publicității în iunie 2010 de London School.

⁵ „Inerția democrației – Paralizia politică din Pakistan”, publicație lunară *Janes Intelligence Review*, 07.05.2010.

⁶ Publicația „The Washington Times”, 30.06.2010.

Conform lui Matt Waldman, cercetător la Universitatea Harvard, „comandanții talibani afirmă că ISI orchestrează, susține și influențează enorm mișcarea. ISI oferă protecție atât talibanilor, cât și rețelei Haqqani (aripa radicală a talibanilor afgani) și furnizează un sprijin important în antrenament, muniții, alimente”. Unii dintre talibanii intervievați au afirmat că membri ai ISI au asistat la întâlniri cu consiliul suprem al talibanilor. Una dintre afirmațiile cel mai surprinzătoare este aceea că președintele pakistanez și un oficial ISI de rang înalt au vizitat în primăvara anului 2010, într-o închisoare secretă din țară, cinzeci de șefi talibani, cărora le-au declarat că au fost arestați numai la presiunile americane. Raportul conchide că, fără o schimbare semnificativă a comportamentului autorităților pakistaneze, va fi dificil, dacă nu imposibil, pentru guvernul afgan și forțele NATO să pună capăt insurgenței talibane în Afganistan.⁷

Există însă și semnale care demonstrează o nouă abordare a problemicii talibane de către ISI. După arestarea, în luna februarie 2010, a comandantului taliban Abdul Ghani Baradar, reținerea unui alt lord al războiului, Maulvi Abdul Kabir, în Pakistan, la sfârșitul aceleiași luni, indică o schimbare de atitudine pentru serviciul pakistanez de informații (ISI). Timp de mulți ani, ISI a susținut insurgenții din Afganistan, finanțându-i și antrenându-i. Deși, în cele din urmă, Pakistanul trebuie să-și continue relația cu talibanii, în prezent, este evident că este pregătit să coopereze cu statele occidentale și să depună toate eforturile în scopul destabilizării insurgenților. În paralel cu arestările operate, ISI și-a informat partenerii occidentali că dorește să joace un rol în negocierile cu talibanii. Influența saudită a jucat un rol decisiv în cazul acestei schimbări de atitudine. Șeful Direcției Generale de Informații (GID) din Arabia Saudită, prințul Moqrin bin Abdulaziz, a întreprins demersuri la Riyadh și Islamabad pentru a-l convinge pe generalul Ashfaq Kayani, șeful Armatei pakistaneze, să pună capăt sprijinului ISI pentru talibani. Având în vedere importanta susținere financiară saudită față de Armata pakistaneză, demersurile acestuia au avut succes. În timp ce serviciul pakistanez de informații (ISI), condus de generalul Ahmed Shuja Pasha, pare decis să destabilizeze forțele talibane, acesta nu mai are aceeași disponibilitate în privința cooperării cu serviciile secrete occidentale, în special cu CIA. ISI se ocupă singur de interogarea lui Baradar, fără participarea omologilor occidentali, cărora le transmite informațiile obținute.

⁷ Irina Cristea, „Serviciile de informații pakistaneze îi susțin în continuare pe talibani”, agenția de știri „Agerpres”, 14.06.2010.

Până acum, solicitările înaintate de SUA privind participarea americanilor la interogarea lui Baradar și transferarea acestuia în Afganistan, la închisoarea Bagram, din apropiere de Kabul, au rămas fără răspuns.⁸

Chiar dacă actorii internaționali susțin că stabilitatea este premisa pentru reconstrucția Afganistanului, aplicarea legii este condiția esențială pentru ca problemele acestei țări să fie soluționate, în condițiile în care este cert că autoritățile de la Kabul nu vor reuși pe termen scurt și mediu să-și asigure singure securitatea.⁹ Guvernul Karzai pare incapabil să reconstruiască un stat care să își asume răspunderea pentru instaurarea și menținerea securității, cel puțin în viitorul apropiat. Semne de întrebare sunt și în ceea ce privește dorința președintelui de a vedea o îmbunătățire a guvernării provinciale. Preocupat de consolidarea imaginii sale, șeful statului pierde din vedere un aspect extrem de important – legitimitatea statului afgan.¹⁰

Practic, potrivit experților, fără sprijin din exterior, guvernul se va prăbuși, talibanii vor prelua controlul asupra celei mai mari părți a țării, iar conflictele interne se vor agrava, existând riscul revenirii la războiul civil din anii '90.

În acest context, Coaliția internațională trebuie să țină cont de tensiunile la nivel guvernamental (lipsa de legitimitate a președintelui Karzai și contestarea capacității acestuia de a guverna, lipsa de unitate), precum și de relația de rivalitate dintre liderii talibani și interesele regionale ale statelor vecine Afganistanului.

Având în vedere aceste aspecte, Coaliția va trebui:

- să îmbine acțiunile pe termen scurt cu cele pe termen lung, astfel încât efectele asupra statului afgan să fie atât cele dorite, cât și cele promise;
- să adopte și să implementeze deciziile la nivel central și local, în mod uniform;
- să ajungă la un echilibru în privința aplicării justiției și a obținerii păcii;
- să nu desconsidere niciuna dintre forțele care acționează în Afganistan;
- să vizeze satisfacerea unitară a nevoilor întregii populații, dar păstrând ajutoarele la nivelul strictului necesar și fără agravarea condițiilor de securitate;

⁸ „Cum a reușit Arabia Saudită să convingă serviciul pakistanez de informații”, publicație bilunară *Intelligence Online*, nr. 612, 11.03.2010.

⁹ Michael O'Hanlon, Hassina Sherjan, „The Tide May Be Turning In Afghanistan”, *The Brookings Institution*, 16.02.2010.

¹⁰ James Traub, „The Karzai Dilemma”, http://www.foreignpolicy.com/articles/2010/04/13/the_karzai_dilemma.

- să protejeze populația atât față de insurgenți, cât și față de abuzurile puterii centrale.¹¹

Experții pe problematica reconstrucției statale și contrainsurgenței sunt divizați în două tabere. Unii consideră că Afganistanul nu va fi niciodată un stat stabil și sigur în absența unui guvern central puternic, capabil să asigure funcțiile statale în toate regiunile. Alții apreciază că Afganistanul este și a fost întotdeauna o societate descentralizată, motiv pentru care pledează pentru dezvoltarea de instituții locale care să asigure stabilitate. De altfel, experții apreciază că absența unei guvernări puternice a oferit clanurilor ocazia să exploateze tensiunile sociale existente.

În prezent, populația este în expectativă, dezamăgită puternic de comunitatea internațională și liderii de la Kabul. Însă teama mai mare este dată de viitorul nesigur, când trupele ISAF vor părăsi teritoriul, anii următori fiind critici pentru populația afgană.¹²

Nivelul crescut al incertitudinii cu privire la perspectivele retragerii trupelor ISAF în Afganistan a fost inflammat de apariția știrii conform căreia geologi americani au identificat rezerve minerale semnificative de litiu, aur, fier, cupru și cobalt. Potrivit unui document intern al Pentagonului, Afganistanul ar putea deveni „Arabia Saudită a litiului”, un material-cheie în industria electronică.

Se prefigurează implementarea unui regim de exploatare excesivă a bogățiilor naturale ale Afganistanului de către companii multinaționale miniere, aceste activități aducând cu ele numeroase efecte negative, între care încurajarea corupției administrației locale și consecințe ireversibile asupra mediului.¹³

Perioada imediat următoare retragerii trupelor ISAF din Afganistan este privită cu îngrijorare la Washington, opinia generală fiind de părere că afganii sunt imposibil de guvernat în mod centralizat și eficient. În această situație, războiul din Afganistan poate fi câștigat doar cu condiția asumării riscurilor și situației complexe specifice acestei țări. Cu toate acestea, trebuie ținut cont și de faptul că războiul poate fi pierdut ușor, prin

¹¹ Belfer Center – Matan Chorev și Jake Sherman – The Prospects For Security And Political Reconciliation In Afghanistan: local, National, And Regional Perspectives / mai 2010.

¹² Stiftung Wissenschaft und Politik - Michael Paul – The Bundeswehr in Afghanistan: A New Focus on Training / mai 2010.

¹³ Michael Chossudovsky, „The War is Worth Waging: Afghanistan's Vast Reserves of Minerals and Natural Gas”, Global Research, 17.06.2010.

exacerbarea riscurilor imediate.¹⁴ O soluție ar fi implementarea unui model dovedit viabil din punct de vedere istoric: un gen de *democrație descentralizată, în care comunitățile locale (jirga sau shura) să se bucure de o autonomie decizională sporită*.¹⁵

Potrivit secretarului general al Alianței Nord-Atlantice, Anders Fogh Rasmussen, NATO va începe transferul controlului asupra securității către forțele afgane la începutul anului 2011 sau cel târziu în luna iulie 2011.¹⁶ Rasmussen a declarat că acest proces se va desfășura cu monitorizarea situației din Afganistan, adăugând că NATO trebuie să-și consolideze eforturile în direcția pregătirii unui număr de 300 000 de soldați afgani până în octombrie 2011.

La summitul NATO de la Lisabona din noiembrie 2010, termenul-limită al retragerii din Afganistan a fost fixat pentru 2014, urmând ca, până la această dată, transferul sarcinilor de asigurare a stabilității statului către armata și forțele de ordine afgane să fie făcut gradual, începând cu anul 2011. În acest context, situația din Afganistan trebuie administrată într-un mod diferit, aproape matematic, respectând termenele-limită setate. De asemenea, efortul ISAF trebuie energizat, proactivitatea fiind o responsabilitate a tuturor țărilor membre,¹⁷ în condițiile în care efortul operațional și coordonarea operațiunilor militare revine în proporție de 70% Pentagonului.¹⁸

¹⁴ Anthony H. Cordesman, fost profesor de „Studii de securitate națională” al Universității Georgetown și deținătorul funcției de Președinte pe probleme de securitate în cadrul CSIS, „Realism in Afghanistan: Rethinking an Uncertain Case for the War”, Center for Strategic & International Studies, 16.06.2010.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Stephen Biddle, Fotini Christia și Alexander Their, „Defining Success in Afghanistan”, *Foreign Affairs*, july-august 2010.

¹⁷ www.stratfor.com, 12-18.10.2010.

¹⁸ Simona Haiduc, „NATO și-a stabilit obiective ambițioase pe fondul unor bugete militare de austeritate”, în cotidianul *Financiarul* nr. 722, 22.11.2010. Liderii statelor aliate au adoptat măsuri economice, care privează NATO de un sfert din personalul său, reduce numărul comandamentelor sale (de la 11 la 6 sau 7), a agențiilor de susținere logistică (de la 14 la 3) și a comitetelor sale (de la aproape 400 la 85). Pe fondul gravelor deficite publice, europenii au redus amploarea forțelor lor militare. Bugetul propriu al NATO este consacrat cheltuielilor care răspund intereselor colective ale celor 28 de state membre. Aceste cheltuieli s-au cifrat, de exemplu, în anul 2005, la 1.735 mld. euro. Cei mai mari cinci contributory sunt SUA (29,16%), Germania (19,95%), Marea Britanie (11,59%), Franța (6,40%) și Italia (7,33%). În acest context, reducerea drastică a capacității de „proiecție” a forțelor militare europene înseamnă pentru Statele Unite că următorul conflict vor trebui să-l gestioneze singure sau aproape singure, Washingtonul fiind astfel obligat să renunțe la aliații săi în cazul unor confruntări globale sau să-și găsească alții. Faptul că la Casa Albă, europenii sunt din ce în ce mai puțin apreciați, a apărut evident în multe ocazii, mai ales de când s-a instalat actuala administrație, care urmărește în mod prioritar întărirea legăturilor cu aliații din Asia (cu scopul de a domina China) și rezolvarea diferendelor cu Moscova, pe baza intereselor comune.

În pofida numărului foarte mare de trupe ISAF, vulnerabilitatea anumitor regiuni și rute este pregnantă și, în special, cea a rutelor pakistaneze pentru transportul suportului logistic necesar și atacurile recurente ale militanților asupra punctelor de acces de pe teritoriul afgan impun găsirea unei rute alternative. O variantă ar fi tranzitarea Uzbekistanului, în condițiile în care Tokyo și Tașkent s-au oferit să susțină financiar construirea, respectiv îmbunătățirea și prelungirea unor linii de cale ferată în Afganistan.

Afganistanul a stabilit anul 2014 drept anul în care țara va deține controlul total asupra securității naționale.

Tentativele forțelor britanice și americane de extindere a controlului asupra teritoriului afgan în ultimele 12 luni au fost contraproductive și au condus la o agravare a situației de securitate, a declarat Richard Barrett, șeful misiunii de monitorizare a talibanilor din cadrul ONU.

Analiza lui Barrett coincide cu un raport oficial al Consiliului de Securitate din iunie 2010 care a indicat o escaladare a violențelor din Afganistan în timpul primelor patru luni ale anului 2010. Numărul atacurilor cu bombă a crescut cu peste 90%, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2009, s-a precizat în raport.¹⁹

Victoria coaliției ISAF în Afganistan depinde de depășirea următoarelor **provocări**:

- definirea a ceea ce constituie „victorie” în actualul context geopolitic;
- evaluarea capacităților și resurselor reale ale insurgenților;
- stabilirea unor termene-limită și a unei agende tactice realiste ;
- acceptarea contextului sociocultural al societății afgane și renunțarea la etnocentrismul american;
- dezvoltarea componentei civile în detrimentul aspectelor pur militare.²⁰

Obiectivul – cheie al *strategiei contrainsurgente* este obținerea suportului populației afgane. Această strategie se va fundamenta pe patru piloni: creșterea rapidă a numărului forțelor de securitate, îmbunătățirea capacității de guvernare și responsabilizarea autorităților de la Kabul,

¹⁹ Mark Townsend, Extinderea controlului asupra teritoriului afgan din partea trupelor americane și britanice a condus la escaladarea conflictului în regiune, în publicația săptămânală „The Observer”, 20.06.2010.

²⁰ S. Frederick Starr, Andrew C. Kuchins, Stephen Benson, Elie Krakowski, Johannes Linn și Thomas Sanderson, The Key to Success in Afghanistan, Central Asia-Caucasus Institute, 09.06.2010.

preluarea inițiativei împotriva insurgenței și valorificarea resurselor pentru protejarea populației.²¹

Istoria a demonstrat că eșecul în construirea unei armate naționale de coeziune a condus, adesea, la difuziunea forței statale la nivelul mai multor actori interni, grăbind căderea guvernelor de la Kabul. Intenția de a crea forțe militare specializate s-a materializat în apariția unor miliții cu rolul de a anihila orice amenințare internă ori externă la adresa statului.

La sfârșitul lunii iunie 2010, experții americani declarau că nu există o metodă care să demonstreze cât de pregătite sunt forțele afgane pentru a prelua responsabilitatea privind securitatea de la forțele americane deoarece sistemul utilizat până de curând pentru evaluarea afganilor este nesigur.

Transferul responsabilității pentru asigurarea securității asupra forțelor afgane este unul din punctele cheie ale strategiei președintelui american Barack Obama privind războiul împotriva insurgenților talibani.²² În același timp, se derulează un curs de reintegrare a mujahedinilor și de readucere a lor în sistem pentru a lucra și pentru a fi loiali guvernului afgan. Apoi aceștia sunt antrenați pentru a forma un corp de ofițeri de carieră. Totodată, această inițiativă îi reprezintă mai bine la nivelul armatei pe reprezentanții grupului etnic al paștunilor, majoritar în regiunile de sud și est. Pentru a fi sustenabilă, armata afgană trebuie să reflecte balanța etnică a țării.

„International Crisis Group” a lansat o serie de recomandări pentru Guvernul de la Kabul și președintele Hamid Karzai, privind:

- *regândirea managementului militar, prin întărirea schemei legislative și administrative în vederea depolitizării;*

²¹ „Obama’s war in Afghanistan”, The International Institute for Strategic Studies, Strategic Comments, Volume 15, Issue 10, decembrie 2009. Generalul William B. Caldwell este comandantul Misiunii NATO de Instruire din Afganistan, responsabilă pentru crearea unităților militare și de poliție locale. Totodată, acesta coordonează și Comandamentul Integrat de Transfer al Securității din Afganistan (Combined Security Transition Command – Afghanistan). Înainte de preluarea atribuțiilor din Afganistan, generalul Caldwell a condus prestigiosul centru de cercetare de la Fort Leavenworth, acolo unde se formulează doctrina armatei americane. De altfel, generalul Caldwell este continuatorul unei moșteniri care avea să schimbe decisiv cultura armatei americane, fiind succesorul generalului David Petraeus la Fort Leavenworth. Absolvent al Academiei Militare de la West Point, promoția 1976, generalul Caldwell a mai ocupat funcțiile de comandant al Diviziei 82 Aeropurtată, o unitate de elită a armatei americane, dar și pe cea de purtător de cuvânt al Forței Multinaționale din Irak, în timpul operațiunii „Iraqi Freedom”.

²² „Sistemul de evaluare al forțelor afgane este viciat, declară experții americani”, cotidianul *International Herald Tribune*, 29.06.2010.

- prioritizarea sarcinilor de supraveghere și a responsabilităților la nivelul Ministerului Apărării;
- instituirea unor politici de apărare generale;
- suspendarea programelor de reintegrare și reconciliere până în momentul în care societatea civilă va fi integrată procesului de consultare pe toate cele trei dimensiuni: executivă, legislativă și juridică.²³

Generalul William B. Caldwell, comandantul Misiunii NATO de Instruire din Afganistan (NTM-A)²⁴, responsabilă pentru crearea unităților militare și de poliție locale și comandantul Comandamentului Integrat de Transfer al Securității din Afganistan (Combined Security Transition Command – Afghanistan)²⁵ consideră că cea mai mare problemă a Afganistanului este *analfabetismul*.²⁶ Doar 20% din populație are un grad cât de cât de pregătire. A doua problemă majoră identificată este generalizarea *corupției*, care a devenit un mod de viață și este aproape un fenomen cultural. O a treia problemă majoră și cea mai stringentă este *insurgența propriu-zisă a talibanilor*. Obiectivele forțelor de securitate internaționale / naționale vizează combaterea eficientă a insurgenței și menținerea ei la un nivel scăzut, condiție esențială pentru a garanta stabilitatea guvernării. Guvernarea este foarte importantă pentru a răspunde nevoilor de bază ale societății afgane.

Campania de combatere a insurgenței din Afganistan își propune să convingă populația afgană să susțină Guvernul central de la Kabul, și nu guvernele talibane din umbră care există în multe din provinciile țării. În acest scop, eforturile anticorupție sunt considerate la fel de importante ca și capturarea militanților, potrivit unor ofițeri implicați în aceste operațiuni.

Un important ofițer american a declarat: „*dacă înainte întreaga noastră rețea se concentra asupra capturării și uciderii membrilor*

²³ „A Force in Fragments: Reconstituting The Afghan National Army”, *International Crisis Group*, 12.05.2010.

²⁴ Decizia privind crearea NTM-A a fost luată la Summit-ul NATO de la Strasbourg-Kehl, pentru instruirea Armatei Naționale Afgane (ANA) și a Poliției Naționale Afgane (ANP).

²⁵ Ion M. Ioniță, Octavian Manea, „Trupe SUA sub comandă românească. Admirabil”, în cotidianul *Adevărul* nr. 6194, 21.06.2010, pp. 26-27.

²⁶ Misiunea NATO de Instruire în Afganistan derulează programe pentru alfabetizarea recruților din armată și poliție. Apoi, programul continuă în cadrul unităților pentru a ridica gradul de alfabetizare și se speră ca în câțiva ani situația să se schimbe semnificativ în cadrul sectorului de securitate afgan. Programul este susținut de 1200 de profesori afgani.

al-Qaida și a talibanilor, acum încercăm să obținem informații despre rețelele de corupție".²⁷

Războiul din Afganistan se află deja în cel de al zecelea an de derulare și, după cum susține secretarul american al apărării, Robert M. Gates, „trebuie să se înțeleagă faptul că încă vor mai fi purtate lupte grele”. Cu toate acestea, conflictul nu este nici etern și nici fără speranță.

Pentru a înțelege aceasta, trebuie însă să fie depășite mai multe prejudecăți, cum ar fi:

- „afganii îi urăsc pe invadatori și îi înving întotdeauna”;
- „situația din Afganistan este mult mai dificilă decât cea din Irak”;
- „este obligatoriu să se negocieze cu talibanii”;
- „nu există nicio strategie de ieșire din situația actuală sau de încheiere a conflictului”.

Interesul SUA în acest moment este cel al reintegrării talibanilor insurgenți în cadrul societății afgane.²⁸ Au existat speculații că acest demers face parte din strategia Casei Albe de a se retrage rapid din Afganistan. Administrația Barack Obama trebuie să conștientizeze faptul că insurgenții negociază mai degrabă dacă se simt dezavantajați pe câmpul de luptă, iar talibanii au câștigat influență în Afganistan în ultimii patru ani, astfel încât SUA și NATO trebuie mai întâi să îi slăbească pentru a putea demara negocieri cu aceștia. Experții consideră că, în loc să încerce să confere legitimitate liderilor talibani seniori din Pakistan, SUA ar trebui să se axeze pe reconcilierea cu talibanii din Afganistan, mai ales că, în ultimele luni, Islamabadul a acceptat cooperarea pentru a modifica cursul evenimentelor din țara vecină.²⁹

Potrivit lui Mohammad Umer Daudzai, șeful de personal al președintelui afgan Hamid Karzai, forțele internaționale trebuie să înceteze raidurile nocturne derulate asupra caselor rezidenților și să-și îndepărteze soldații din „viața cotidiană a poporului”, o strategie total diferită de cea a generalului David H. Petraeus, comandantul trupelor de coaliție din Afganistan, care implică prezența soldaților în cadrul comunităților locale.³⁰

²⁷ Thom Shanker, Eric Schmitt, „Serviciile americane de informații, implicate în lupta de combatere a corupției din Afganistan”, în cotidianul *International Herald Tribune*, 14.06.2010.

²⁸ Hassina Sherjan, „Five Myths About Afghanistan”, *Brookings Institution*, 22.03.2010.

²⁹ Lisa Curtis, „Taliban Reconciliation: Obama Administration Must Be Clear and Firm”, *The Heritage Foundation*, 11.03.2010.

³⁰ David Nakamura, Joshua Partlow, „Șeful de personal al lui Karzai a declarat că Statele Unite trebuie să-și schimbe strategia din Afganistan”, în cotidianul „The Washington Post”, 30.08.2010.

La începutul lunii septembrie 2010, grupul nepartizan de experți „Fundația Noua Americă” a publicat un raport în care prezintă o nouă strategie pentru Afganistan, intitulat „O nouă cale spre progres – Regândirea strategiei americane din Afganistan”. În raport sunt prezentate cinci recomandări pentru o nouă strategie americană destinată războiului din Afganistan, care să permită o retragere relativ rapidă a forțelor americane, dar nu completă. Printre acestea se numără: concentrarea asupra formării unei coaliții de guvernământ și a integrării politice, reducerea și încheierea operațiunilor militare din sudul Afganistanului, acordarea unei atenții sporite grupării al-Qaida și securității interne, încurajarea dezvoltării economice și atragerea de investitori regionali și internaționali.³¹

Conform aprecierii lui Henry Kissinger, generalul David Petraeus poate să câștige războiul din Afganistan, dar nu, în sensul convențional al luptei împotriva unui adversar cu care este posibil să se încheie un acord realizabil. Teoretic poate, în sensul înfrângerii în mod treptat a insurgenței și a aducerii acesteia în stare de neputință, însă va dura mai mult decât permite sistemul politic american. Cel mai important principiu pe care generalul David Petraeus l-a introdus prin intermediul „doctrinei de Contrainsurgență” poate fi formulat astfel: „*You can't kill your way to victory*”. Oricât ai dori să folosești forța militară pentru a obține victoria, aceasta nu poate fi realizată exclusiv prin utilizarea puterii militare. Este necesară implicarea celorlalte dimensiuni și elemente ale puterii naționale: *guvernare, politică, economie*.

Anunțarea însă a unei date limite pentru retragerea trupelor americane din Afganistan, în contextul în care uzura adversarului reprezintă unul dintre elementele strategiei, permite adversarului să-și stabilească propriul ritm de luptă și îi oferă un termen limită. Există necesitatea ca președintele Obama să reconsidere acest termen limită și există nevoia de a regândi modul în care strategia a fost proiectată. A fost schițată pentru a preda responsabilitatea în ceea ce privește securitatea unui Guvern afgan la nivel național, ceea ce va fi foarte dificil de realizat, cel puțin conform termenelor limită stabilite. În cazul în care SUA menține aceste termene limită și obiective nerealiste, principala problemă este aceea că elementele diplomatice și cele militare ale actualei strategii nu sunt compatibile unele cu celelalte. Strategia militară nu poate fi realizată în termene limită, iar data limită îi încurajează pe adversari să aștepte retragerea trupelor americane.³²

³¹ „O nouă strategie americană pentru Afganistan?”, www.stratfor.com, 10.09.2010.

³² Daniel Dombey, „Interviu cu Henry Kissinger”, în cotidianul *Financial Times*, 29.06.2010.

Fostul secretar de stat american, Colin Powell, nu crede într-o retragere rapidă a Armatei americane din Afganistan, în pofida grabei Administrației Obama, care dorește demararea acestui proces din iulie 2011.³³

Conform statisticii pe primele opt luni ale anului 2010, acesta este deja anul cu cele mai multe decese pentru armata americană în Afganistan, cu 323 de morți, în timp ce Barack Obama și-a reînnoit promisiunea de începere a retragerii, programată pentru vara anului 2011.

Din cei 80 de soldați străini uciși în luna august 2010, a treia lună cea mai sângeroasă pentru forțele internaționale în nouă ani de război, 56 provin din Statele Unite. În iunie 2010, au fost uciși 102 soldați străini – din care 60 de americani – și 88 în iulie 2010 – din care 65 de americani, potrivit site-ului independent icasualties.org. În anul 2009, au fost uciși 317 soldați americani.

De altfel, potrivit unei evaluări a Centrului Național pentru Combaterea Terorismului din Statele Unite ale Americii, în anul 2009, intensificarea atacurilor teroriste din Pakistan și Afganistan a condus la creșterea numărului victimelor în rândul civililor și a transformat Asia de Sud în principala regiune teroristă a lumii, depășind Orientul Mijlociu. Conform statisticilor agenției americane, mii de civili – în principal musulmani – continuă să fie uciși în atacuri extremiste, contribuind la instabilitatea guvernelor adesea sărace sau slabe din regiune.³⁴

Potrivit unui raport trimestrial al ONU, în anul 2010, gradul de violență din Afganistan a crescut semnificativ față de anul 2009, înregistrându-se cu 20% mai mulți civili uciși și cu 66% mai multe incidente de securitate. Raportul informează că, în primele zece luni ale anului 2010, peste 2 400 de civili au fost uciși și 3 800 răniți. În luna august 2010, au fost înregistrate, în medie, trei atacuri sinucigașe pe săptămână.³⁵

Generalul american David Petraeus, care comandă trupele americane și pe cele ale NATO în Afganistan, a admis la sfârșitul lunii august 2010, la Kabul, că talibanii câștigă teren, dar el vede în pierderile alarmante din rândul soldaților străini o consecință a efortului Statelor Unite în acest război.

³³ Andrei Vălan, „Colin Powell: Armata SUA va mai sta mulți ani în Afganistan”, agenția de știri *Agerpres*, 30.08.2010.

³⁴ „Situația din Pakistan și Afganistan transformă Asia de Sud în principala regiune teroristă a lumii”, în publicația lunară *Janes Intelligence Review*, 28.04.2010.

³⁵ Postul de televiziune „CNN International”, 24.12.2010.

Conform generalului Petraeus, „cred că nimeni nu poate contesta faptul că talibanii își extind prezența. Numărul atacurilor acestora a crescut, manifestare a faptului că, în același timp, și noi am sporit resursele și le-am cucerit o parte din sanctuarele pe care au reușit să și le construiască în ultimii ani. Iar când sanctuarele inamicului sunt amenințate, el ripostează. Am spus de mai multe ori anul acesta (n.a. 2010) că situația se va îngreuna pentru forțele internaționale „înainte de a deveni mai ușoară”.

De altfel, „Raportul cu privire la progresul către securitate și stabilitate în Afganistan”, realizat de Pentagon la sfârșitul lunii noiembrie 2010, subliniază că „progresul din regiune este fluctuant, înregistrând victorii modeste din punct de vedere al securității, al sistemului de guvernare și al dezvoltării zonelor prioritare de operațiuni”³⁶, generalul David Petraeus, comandant al forțelor americane și ale NATO din Afganistan, a prezentat un bilanț pozitiv al strategiei de contrainsuridență întreprinsă. În septembrie 2009, a indicat generalul Petraeus, cei trei stâlpi ai acțiunii conduse de coaliția internațională – securitate, guvernare, dezvoltare – prezentau disfuncționalități. În acel moment, „am atins cel mai ridicat nivel de violență. Când înmulți operațiunile, violența crește. Acum, această fază a trecut, iar încrederea afganilor sporește. Acest lucru presupune timp”. La sfârșitul anului 2010, progresele sunt „reversibile” și realizările prevăzute sunt „foarte dificile”, dar situația s-a îmbunătățit prin întărirea efectivelor militare, reorganizarea comandamentului Forței Internaționale de Asistență pentru Securitate (ISAF) a NATO, dar și prin intensificarea pregătirii forțelor afgane și a luptei împotriva corupției.³⁷

Potrivit afirmațiilor unor importanți oficiali din cadrul NATO și al Pentagonului, generalul David H. Petraeus, comandantul forțelor de coaliție din Afganistan, a finalizat noile reglementări privind transferul unor responsabilități de securitate către forțele afgane, în decursul viitoarelor luni, solicitând trupelor aliate să se retragă progresiv din anumite regiuni, pe măsură ce s-a restabilit pacea în respectivele zone. Reglementările subliniază faptul că, în timp ce unele trupe vor părăsi Afganistanul, în condițiile în care în zonele protejate de acestea se va restabili pacea, altora le-ar putea fi stabilite alte misiuni pe teritoriul statului. În acest sens, președintele afgan dorește negocierea unui acord de securitate cu Statele

³⁶ Publicația *The Washington Times*, 24.11.2010.

³⁷ Publicația *Le Monde*, 24.11.2010.

Unite, care ar garanta angajamentul acestora în Afganistan după începerea retragerii forțelor americane în iulie 2011.³⁸

Petraeus accentuează necesitatea ca trupele aliate să consilieze forțele de securitate afgane în scopul accelerării procesului de pace, la care ar putea lua parte cu succes ofițerii și soldații din cadrul forțelor de poliție locale.³⁹

Statele Unite vor cheltui aproximativ șase miliarde de dolari anual pentru pregătirea și susținerea trupelor și forțelor de poliție afgane, după retragerea trupelor combatante în 2011. Cheltuielile estimative ale SUA până în anul 2015, detaliate în cadrul unui document referitor la misiunea NATO de pregătire, reprezintă o confirmare a faptului că securitatea Afganistanului va depinde în mare parte de Statele Unite. Acest fapt ar putea reprezenta o problemă pentru administrația Obama, în contextul în care aceasta continuă să solicite finanțare pentru Afganistan din partea Congresului, într-o perioadă de reduceri a cheltuielilor bugetare.⁴⁰

În contextul afirmației conform căreia retragerea trupelor SUA din Afganistan ar începe în luna iulie 2011, Pakistanul a intervenit pentru a completa ceea ce consideră a fi un vid de securitate în zonă.

Această operațiune este condusă de comandantul armatei pakistaneze, generalul Ashfaq Kiyani și directorul serviciului pakistanez de informații ISI, generalul-locotenent Ahmed Shuja Pasha. Administrația americană a declarat că intenționează să poarte tratative doar cu acele grupări care încetează violențele, susțin Constituția afgană și nu mai favorizează al-Qaida. Oficialii americani au menționat că rețeaua Haqqani nu îndeplinește aceste condiții și au catalogat perspectiva negocierilor dintre Karzai și Haqqani drept deranjantă.⁴¹

O serie de oficiali din cadrul administrației Statelor Unite ale Americii și un fost ministru afgan, Abdullah Abdullah, și-au exprimat rezervele cu privire succesul tratativelor intermediare de Pakistan dintre președinte afgan Hamid Karzai și grupările afiliate al-Qaida, susținând că

³⁸ John CK Daly, „Rerouting Logistics in Afghanistan”, ISN Security Watch, 17.05.2010.

³⁹ Thom Shanker, „Petraeus a finalizat noile reglementări privind transferul securității din Afganistan”, în cotidianul *International Herald Tribune*, 31.08.2010.

⁴⁰ Desmond Butler, „SUA va finanța pregătirea trupelor afgane”, în cotidianul *The Washington Times*, 07.09.2010.

⁴¹ Ashish Kumar Sen, „SUA are o atitudine rezervată cu privire la calitatea de negociator a Pakistanului”, în cotidianul *The Washington Times*, 29.06.2010.

Islamabadul încearcă să-și delege reprezentanți în cadrul unui viitor Guvern la Kabul.

Afganistan – „statul din umbră”

Desfășurarea scrutinului pentru camera inferioară (Wolesi Jirga) a Adunării Naționale de la Kabul, care a avut loc în septembrie 2010, a accentuat instabilitatea politică și nu a adus beneficii pentru regimul președintelui Hamid Karzai și pentru eforturile de stabilizare a situației interne depuse de coaliția multinațională.

Prăbușirea Băncii Centrale din Kabul la jumătatea lunii septembrie 2010, ca urmare a dovezilor referitoare la deturnările de fonduri operate de fratele președintelui afgan, a reprezentat un nou semnal al extinderii fenomenului corupției. Anterior scrutinului au existat dovezi privind producerea, în regiunea pakistaneză Peshawar, a mii de cărți de vot false. În astfel de condiții, atât speranțele populației afgane, cât și ale comunității internaționale referitoare la legitimitatea acestui scrutin au fost încă de la început destul de reduse.⁴²

Reducerea numărului de incidente (aproximativ 300 față de 500, câte s-au înregistrat la scrutinul din 2009) este posibil să facă parte dintr-un proces mai amplu de „manipulare” informațională a talibanilor, pentru ca electoratul să fie ținut departe de urne. Se pare că islamiștii au reușit: potrivit datelor Comisiei Electorale Independente de la Kabul, au fost exprimate aproximativ 3,6 din cele 11,4 milioane de voturi (comparativ cu 6,4 milioane de voturi înregistrate la scrutinul parlamentar din 2005 și 4,6 milioane – la alegerile prezidențiale din 2009).

Perspectivile nu sunt deloc optimiste. În condițiile în care majoritatea dintre cei 2 447 de candidați la cele 249 de mandate nu au experiență în ceea ce privește procesul electoral și cu atât mai puțin procesul de „democratizare”, capacitatea lor de a-și duce la îndeplinire misiunea, dacă vor fi aleși, a fost pusă sub semnul întrebării. Pe de altă parte, a compara situația din Afganistan cu standardele din țările occidentale reprezintă un proces ineficient.

Este puțin probabil ca rezultatele să afecteze și mai mult eforturile depuse de ISAF – Forța Internațională de Asistență de Securitate în vederea

⁴² Susi Dennison, „Decision Time for Afghanistan”, European Council of Foreign Relations, 17.09.2010.

asigurării stabilității politice. Dar, în cazul decretării „legitimității” scrutinului, administrația Karzai are o nouă provocare de înfruntat: în contextul în care dezaprobarea față de eforturile sale de a negocia cu talibanii și a coopera cu Pakistanul este susținută, dialogul președintelui cu un Parlament în care rivalii săi politici ar putea avea un cuvânt de spus se anunță dificil. Până în prezent, Hamid Karzai „a beneficiat” de un for legislativ puternic din punct de vedere constituțional, prin ralierea mai multor lideri regionali influenți, în tentativa de a preveni configurarea unei opoziții puternice.⁴³

Scrutinul nu va aduce schimbări semnificative în plan intern. Devenită singura forță efectivă în multe regiuni, mișcarea talibanilor a început deja să construiască un „*stat din umbră*”. Cu o susținere din partea țărilor europene din ce în ce mai redusă, cu un sprijin al populației locale și mai scăzut și fără a avea un partener credibil la Kabul, coaliția multinațională condusă de Statele Unite nu are șanse reale de a înfrânge insurgența. Pentru a reuși, în locul începerii retragerii militare, în vara anului 2011, SUA ar trebui să suplimenteze din nou numărul de trupe. Devine imperativă, astfel, demararea negocierilor reale cu talibanii, care ar putea constitui o posibilă soluție la conflict.⁴⁴

În prezent, talibanii reprezintă o amenințare serioasă la adresa Guvernului afgan în multe zone din țară și manifestă o continuă capacitate de a submina securitatea internațională și eforturile depuse în vederea stabilizării.

Cu toate că gruparea nu va putea să răstoarne guvernul atât timp cât în țară se vor afla trupele ISAF, există șanse mici ca aceasta să poată fi învinsă pe termen scurt.

Prin urmare – în contextul retragerii anticipate a trupelor ISAF din regiune, talibanii reprezintă o amenințare serioasă la adresa viitorului Guvernului afgan pe termen mediu și lung.⁴⁵

Din această perspectivă, conflictul din Afganistan este departe de a fi încheiat și se pare că este nevoie ca această afirmație să fie reiterată mai ales în contextul în care mass-media evidențiază „*progrese*” în procesul de reconciliere, ca urmare a discuțiilor purtate de Guvernul de la Kabul cu insurgenții talibani.

⁴³ „Pitfalls in Afghanistan's Parliamentary Elections”, www.stratfor.com, 18.09.2010.

⁴⁴ Gilles Dorronsoro, „Afghanistan Will Only Get Worse”, Carnegie Endowment for International Peace, 14.09.2010.

⁴⁵ „Gruparea „Talibani” din Afganistan”, periodic *Jane's World Insurgency and Terrorism Review*, 20.08.2010.

Două conflicte se desfășoară astăzi în Afganistan: cel descris de armata SUA drept „orientat în direcția cea bună”, care are „șanse mari de reușită” – un război dur, dar însoțit de speranță; cel definit de numărul tot mai mare de victime în rândul civililor și militarilor în regiuni altădată sigure (cum ar fi nordul țării), marcate acum de violență și insecuritate, dar și de corupția și incompetența guvernului și de pesimismul populației.

La o primă vedere, ar părea că anunțul debutului retragerii din Afganistan din iulie 2011, făcut de președintele american, Barack Obama, încă din toamna anului 2009, nu poate conduce la o schimbare a situației, existând incertitudine cu privire la disponibilitatea insurgenților talibani de a negocia, atâta timp cât pot aștepta, pur și simplu, retragerea americană. Pe de altă parte, este posibil ca negocierile să continue doar cu „permisiunea” serviciilor de securitate pakistaneze (un exemplu sau, altfel spus, un avertisment în acest sens fiind arestarea, în luna februarie 2010, a liderului taliban Mullah Abdul Ghani Baradar, aflat în proces de negocieri cu guvernul de la Kabul.⁴⁶

„Mai mult timp” este ceea ce au cerut, în ultimii zece ani, susținătorii campaniei militare din Afganistan, pentru a putea justifica atât suplimentarea numărului de trupe, cât și cererile de alocare de noi fonduri pentru finanțarea conflictului. Doar „timpul” și „strategia curentă” pot schimba cursul războiului și conduce la învingerea definitivă a insurgenților talibani. În contextul în care prinde contur ipoteza conform căreia forțele de coaliție au pierdut de multă vreme capitalul politic câștigat cu afganii – dacă mai era nevoie, o „dovadă” suplimentară a oferit însuși președintele Hamid Karzai, care a confirmat „transporturile de bani gheață” dinspre Teheran, realizate în cadrul unui „proces transparent” – condițiile în teren vor continua să se deterioreze și pe fondul consolidării influenței talibane pe întreg teritoriul țării (situația din orașele Jalalabad și Kabul s-a înrăutățit considerabil, în ultimele luni, iar influența autorităților în regiunile din nord este aproape inexistentă). În aceste condiții, forțele de coaliție se vor afla, în anul 2011, într-o și mai mare dificultate.⁴⁷

⁴⁶ Andrew Exum, „Smoke and Mirrors in Kabul”, *Foreign Policy*, 22.10.2010; Michael A. Cohen, „What's lurking behind the Pentagon's overly optimistic spinning of the Afghan war?”, *Foreign Policy*, 29.10.2010; Matt Waldman, „Dangerous Liaisons with the Afghan Taliban. The Feasibility and Risks of Negotiations”, United States Institute of Peace, octombrie 2010.

⁴⁷ Gilles Dorronsoro, „Think Again: the Afghan Surge”, *Foreign Policy*, 07.10.2010; „The U.S., Iraq and an Iranian Role in Afghanistan”, www.stratfor.com, 18.10.2010.

Soluțiile pe termen mediu și lung pentru reglementarea situației din Afganistan trebuie să ia în considerare trei principii de acțiune: reforma politică, reconcilierea națională și mecanisme de diplomatie regională, în cadrul unui sistem politic funcțional care să fie capabil să preia sarcina luptei contra insurgențelor. În acest context, Statele Unite trebuie să acționeze ca un broker al reconcilierii între toate formațiunile cu miză în societatea afgană. În loc să sprijine formațiunea lui Hamid Karzai, rolul diplomaților americani trebuie să fie acela de arbitru la masa negocierilor. Armata americană trebuie să-și reconceptualizeze rolul pe acest teatru de război, principalul scop fiind acela de a antrena mai mulți ofițeri de poliție și militari afgani. De asemenea, forțele de stabilizare (personalități, lideri spirituali și religioși) din interiorul comunităților locale trebuie susținute în măsura în care sprijină eforturile pentru pace. Investițiile americane trebuie să se îndrepte spre industria extractivă, agricultură și infrastructură. Astfel, prin crearea unei baze de dezvoltare sustenabilă, Afganistanul își va reduce treptat nevoia de asistență din exterior.⁴⁸

Experții consideră că un aspect ce nu poate fi ignorat în eforturile de stabilizare a țării este reformarea profundă a sistemului judiciar, considerat a fi într-o situație catastrofală. Pentru a submina puterea pe care talibanii încă o au în anumite regiuni ale Afganistanului, putere exprimată prin instituirea unui sistem paralel de judecată (*sharia*), prin infiltrarea în structura socială din mai multe provincii afgane și prin continua campanie de intimidare împotriva oricărei persoane ce cooperează cu autoritățile, factorii cu putere de decizie trebuie să adopte o serie de măsuri care cuprind, printre altele, revizuirea Constituției, reducerea nepotismului și a venalității în sistemul judiciar, profesionalizarea celor care lucrează în acest sistem și, nu în ultimul rând, eliminarea distorsiunilor cauzate de detențiile secrete, proceduri extrajudiciare aplicate deținuților suspectați de terorism și metode de interogare care nu sunt în deplină conformitate cu standardele internaționale.⁴⁹

Mai mult, nici evoluțiile la granițe, în special în zona de frontieră AfPAk, nu prezintă motive de a crede că țara se îndreaptă spre regăsirea stabilității și a echilibrului, fenomenul de migrație din aceste zone complicând și mai mult o situație și așa dificilă. Organizațiile militante rivale din zona de frontieră dintre Afganistan și Pakistan colaborează din ce în ce mai mult în comiterea raidurilor, acțiuni pe care oficialii din domeniul

⁴⁸ Richard L. Armitage, „U.S. Strategy for Pakistan and Afghanistan”, Council on Foreign Relations, 12.11.2010.

⁴⁹ „Reforming Afghanistan’s Broken Judiciary”, International Crisis Group, 17.11.2010.

militar și al serviciilor de informații le consideră a face parte din tentativa de a redobândi inițiativa, după luni de zile de atacuri din partea forțelor americane și aliate. Noile evaluări ale serviciilor de informații referitoare la această regiune menționează că facțiunile insurgente au renunțat la rivalitățile istorice, unindu-și forțele într-un mod nemaiîntâlnit anterior.

Concluzii

Prevenirea colapsului statal în Afganistan și administrarea tranziției stabile și de durată în responsabilitatea liderilor afgani ar permite Statelor Unite să alinieze cel mai bine obiectivele de securitate importante din regiune și, pe termen lung, să sprijine pacea și integrarea economică a regiunii Asiei de Sud. Statele Unite, împreună cu partenerii NATO-ISAF, trebuie să prioritizeze măsurile care să inducă reforme politice și economice din partea Guvernului afgan, pentru a reuși o retragere treptată și totală din Afganistan în următorii trei ani. După anul 2014, Statele Unite pot oferi sprijin financiar Afganistanului și pot menține o forță militară redusă, capabilă să întreprindă atacuri asupra grupărilor teroriste, să culeagă informații și să ofere sprijin în antrenarea Forțelor de Securitate Afgane. Însă trebuie avut în vedere că o rezolvare durabilă a conflictului din Afganistan reprezintă o provocare extrem de descurajatoare, dat fiind faptul că există un grad mare de neîncredere între părțile implicate, astfel încât diferiții actori aflați în lupta pentru putere sunt motivați mai degrabă de interese proprii pe termen scurt, decât de stabilitatea pe termen lung a statului afgan. Suferința poporului afgan, ca urmare a celor 30 de ani de război și efectele adverse manifestate la nivel regional și global, cauzate de instabilitatea statală ar trebui să fie un factor imperios pentru aliații din Afganistan și pentru susținătorii internaționali ai acestora, pentru încheierea unui acord politic sustenabil.

În acest context, întrebările fără răspunsuri evidente care circulă în mediul academic vizează următoarele probleme:

- situația la următoarele alegeri din Statele Unite ale Americii, având în vedere promisiunea ce pare din ce în ce mai nefeabilă a președintelui Barack Obama privind anul 2011 ca început al retragerii din Afganistan;
- transformările strategiei „COIN” (contrainsurgență) a generalului David Petraeus, ulterior publicării documentelor secrete de către site-ul „Wikileaks”, luând în considerare că talibanii au acum o „hartă” a strategiei pe care o pot studia și contracara cu o mai mare eficiență;⁵⁰

⁵⁰ Marc A. Thiessen, „WikiLeaks’ Blow to the Surge”, American Enterprise Institute for Public Policy Research, 10.08.2010.

- modul în care trupele americane vor câștiga „inimile și mințile” cetățenilor afgani fără a face aceleași greșeli ca în Vietnam, acum 40 ani;⁵¹

- capacitatea forțelor de ordine locale, de tipul milițiilor, de a lua locul firmelor private de securitate care își desfășoară activitatea în Afganistan.⁵²

O posibilă soluție pentru retragerea americană care să nu echivaleze cu o înfrângere în fața talibanilor ar putea fi realizată prin atragerea țărilor interesate ca situația să nu evolueze în sensul restaurării unui guvern taliban. SUA nu este singura forță care încearcă să contureze viitorul Afganistanului: puterile regionale și cele emergente, Pakistanul, India, Iranul, Rusia și China își urmăresc și ele propriile interese în această zonă.

- **Rusia** (care se confruntă cu amenințări din partea grupurilor islamiste);

- **India** (conștientă de periculosul suport pe care Pakistanul l-ar primi de la Kabulul controlat de talibani);

- **Iran** (unde teocrația șiiită este amenințată de gruparea sunnită Jundullah și de extremiștii salafiști). Iranul, unde estimările plasează în jur de 2,5 milioane de cetățeni afgani refugiați încă din timpul invaziei sovietice, a început deportările acestora pentru a obține o pârgie de forță în relațiile bilaterale. Conștiente fiind de faptul că o țară pe teritoriul căreia se desfășoară un teatru de război nu poate face față unui influx de proporții mari de populație, autoritățile de la Teheran încearcă să „convingă” aparatul politic condus de președintele Hamid Karzai că soluția pentru securitatea statului rezidă nu la Washington, ci în mâinile conducătorilor din capitala iraniană.⁵³

- **Tadjikistan** (țară amenințată de factorul destabilizator al refugiaților afgani și de grupările extremiste sunnite conduse de Hizb ut-Tahrir);

- **China** (amenințată de uigurii islamiști);

- **Uzbekistan**.

Recunoașterea intereselor legitime ale acestor țări în ceea ce privește Afganistanul ar putea duce la o înțelegere realizată între forțele Statelor Unite, guvernul condus de Hamid Karzai și talibani. Împărțirea zonelor de control între cei doi actori din urmă ar servi la ameliorarea situației,

⁵¹ Roger Cranse, „The «Hearts and Minds» Guys”, *Foreign Policy*, 13.08.2010.

⁵² Michael A. Innes, „Afghanistan’s «Militia» Problem: Can Local Defense Forces Replace Private Security Firms”, The Jamestown Foundation, 12.08.2010.

⁵³ Ahmad K. Majidyar, Ali Alfoneh, „Iranian Influence in Afghanistan, Refugees as Political Instruments”, American Enterprise Institute for Public Policy Research, november 2010.

cu condiția ca sfera de control a talibanilor să nu depășească Pashtun-ul și ca aeroporturile din țară să fie exclusiv sub controlul guvernului de la Kabul (pentru a nu permite talibanilor „exportul” fundamentalismului).⁵⁴

Până în prezent, angajamentul comunității internaționale în Afganistan s-a bazat pe doi piloni: cel militar și cel al reconstrucției civile. Ambii sunt indispensabili, însă nu suficienți. Ani la rând a fost neglijat într-un mod nepermis pilonul politic. Analistii pun accentul pe soluția politică, pe un proces politic. Un proces care să se finalizeze printr-un aranjament în care să se regăsească toate grupurile din Afganistan.

Acest proces de negocieri trebuie, într-adevăr, derulat într-o manieră afgană, însă comunitatea internațională trebuie să-l sprijine. Iar când va veni momentul potrivit, vecinii Afganistanului vor trebui să andoseze rezultatul acestui proces, pentru a-l face stabil. Pentru că și în cazul acestui aspect critic este valabil ceea ce s-a discutat astăzi în special în cadrul primului modul: avem o șansă la un Afganistan stabil, numai dacă vecinii nu vor exploata Afganistanul – așa cum s-a întâmplat deseori în trecut – ca locație de derulare a propriilor lor conflicte de interese.

Experții sunt de acord asupra faptului că ne aflăm aici în fața unor mari provocări și că interese diferite, care se exclud, în parte, reciproc, complică foarte mult situația. Însă, în pofida tuturor divergențelor de interese ale actorilor, există un interes comun.

Nimeni nu își poate dori în mod serios ca Afganistanul să se afunde în haos. În ciuda tuturor divergențelor, în ciuda neîncrederii și a tuturor manevrelor, aici există o convergență obiectivă de interese. Acesta este cel mai mic numitor comun, asupra căruia se pot înțelege toți vecinii, toți actorii regionali.⁵⁵

⁵⁴ Selig Harrison, „How to Leave Afghanistan Without Losing”, *Foreign Policy*, 24.08.2010.

⁵⁵ Michael Steiner, însărcinat special al Guvernului federal german pe probleme legate de Afganistan și Pakistan, „AFPAK – un nod gordian?”, www.bnd.de, 16.11.2010, discursul susținut în cadrul celei de-a 11-a ediții a simpozionului internațional organizat de serviciul german de informații externe în data de 28.10.2010, la Hotel Estrel din Berlin.